

Warszawa, dnia 8 lutego 2019 r.

KMP.570.33.2018.KK

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur
z wizytacji Komisariatu Policji Portu Lotniczego Warszawa Okęcie
(wyciąg)**

1. Wstęp

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania* (dalej jako: OPCAT), przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 19 grudnia 2018 r., do Komisariatu Policji Portu Lotniczego Warszawa Okęcie (dalej jako: komisariat, jednostka lub placówka), udali się przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej jako: KMPT lub Mechanizm): Tomasz Górecki (psycholog, psychoterapeuta), Klaudia Kamińska oraz Rafał Kulas (prawnicy).

Celem wizytacji KMPT, zgodnie z art. 19 OPCAT, było sprawdzenie sposobu traktowania osób zatrzymanych przebywających w jednostce, w celu wzmocnienia, jeśli to niezbędne, ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, a następnie przedstawianie rekomendacji właściwym władzom w celu poprawy traktowania oraz warunków osób pozbawionych wolności i zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, mając na uwadze odpowiednie standardy organizacji międzynarodowych.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania jednostki przedstawionej przez podkom. Piotra Hanusa – Naczelnika Wydziału Prewencji,
- oglądzie pomieszczeń znajdujących się w komisariacie, w tym pokoi służbowych funkcjonariuszy,

- inspekcji samochodów służbowych, służących do przewozu osób zatrzymanych,
- przeprowadzeniu rozmów indywidualnych z personelem,
- zapoznaniu się z wybraną dokumentacją.

W trakcie wizytacji wykonano dokumentację fotograficzną.

Członkom zespołu wizytującego umożliwiono dostęp do wszystkich pomieszczeń i wykonanie niezbędnych czynności, zgodnie z mandatem określonym w OPCAT.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur poinformowali Naczelnika Wydziału Prewencji o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali jego uwag i wyjaśnień. Ponadto po zakończeniu wizytacji poddano analizie dokumentację związaną z funkcjonowaniem placówki.

W przedmiocie zainteresowania przedstawicieli KMPT każdorazowo pozostają następujące zagadnienia: traktowanie osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy, warunki materialne zatrzymania, funkcjonowanie w praktyce podstawowych zabezpieczeń chroniących osoby pozbawione wolności przed złym traktowaniem, kwalifikacje personelu.

W niniejszym raporcie uwzględniono jedynie te kwestie, w których pracownicy KMPT stwierdzili nieprawidłowości. Raport zawiera także sygnalizowane problemy wymagające zmian o charakterze systemowym.

2. Zakaz represji

Stosownie do art. 21 ust. 1 OPCAT żadna osoba (np. zatrzymany, funkcjonariusz, pracownik cywilny komendy, inna osoba przebywająca na terenie obiektu w dniu wizyty) lub organizacja, która przekazała KMPT informację, nie może ponieść jakiejkolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej.

Wskazany przepis OPCAT stanowi bowiem, że *żadna władza lub funkcjonariusz nie nakaże, nie zastosuje, nie pozwoli ani nie dopuści do stosowania jakiejkolwiek sankcji przeciwko jakiejkolwiek osobie lub organizacji, za przekazanie krajowemu mechanizmowi prewencji jakiejkolwiek informacji, prawdziwej bądź fałszywej, i żadna taka osoba lub organizacja nie poniesie żadnego uszczerbku w jakikolwiek inny sposób.*

3. Charakterystyka jednostki

Komisariat Policji Portu Lotniczego Warszawa Okęcie mieści się przy ul. Żwirki i Wigury 1 w Warszawie. W komisariacie działają dwa wydziały: prewencji oraz kryminalny.

Komisariat jest jednym z czterech specjalistycznych komisariatów działających na terenie miasta stołecznego.

W trakcie wizytacji KMPT na terenie jednostki nie przebywała żadna osoba zatrzymana.

4. Problemy systemowe

4.1 Prawo dostępu do obrońcy

Dostęp do prawnika to nie tylko realizacja prawa do obrony w procesie karnym, ale również podstawowa gwarancja prewencji tortur.

Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) wielokrotnie podkreślał, iż prawo dostępu do adwokata powinno być zapewnione od samego początku trwania zatrzymania. Okres następujący bezpośrednio po momencie zatrzymania jest naznaczony największym ryzykiem zastraszenia i fizycznego złego traktowania. W związku z tym możliwość dostępu do adwokata przez osoby zatrzymane w areszcie policyjnym ma podstawowe znaczenie zabezpieczające przed złym traktowaniem. Istnienie takiej możliwości wywiera zniechęcający wpływ na funkcjonariuszy, którzy mogliby dopuścić się złego traktowania; poza tym adwokat będzie miał okazję podjąć stosowane działania, jeśli rzeczywiście doszło do złego traktowania¹.

KMPT podkreśla, że dostęp osoby zatrzymanej do prawnika jest pojęciem szerszym niż udzielanie pomocy prawnej i zapewnienie obrony w postępowaniu karnym. Powyższy problem był już sygnalizowany Ministrowi Sprawiedliwości przez Rzecznika Praw Obywatelskich².

4.2 Badanie lekarskie

Badanie lekarskie zatrzymanych i właściwe dokumentowanie urazów stwierdzonych podczas badania uważane jest za podstawową i minimalną gwarancję chroniącą te osoby przed torturami i przemocą, silnie podkreślaną przez międzynarodowe instytucje monitorujące traktowanie osób pozbawionych wolności³.

Z uzyskanych informacji wynika, iż badaniu lekarskiemu poddawane są osoby zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r.

¹ CPT/Inf/E (2002) 1 – Rev. 2003.

² Zob. Wystąpienia Generalne RPO do Ministra Sprawiedliwości z dnia 18.04.2017 r. i 27.09.2018 r., KMP.570.3.2017.RK.

³ European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). Zobacz przykładowo: Drugie Sprawozdanie Ogólne, CPT/Inf (92) 3, § 36-38; Raport CPT z wizyty w Polsce, 25 czerwiec 2014 r., CPT/Inf (2014) 21, § 26, 30; Raport z wizyty w Polsce, 25 lipiec 2018 r., CPT/Inf (2018) 39, § 27.

w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. z 2012 r., poz. 1102) np. gdy osoba zatrzymana żąda przeprowadzenia badania lub posiada widoczne obrażenia ciała.

Przedstawiciele KMPT stoją na stanowisku, iż badaniom lekarskim powinny być poddawane wszystkie osoby zatrzymane przez Policję.

Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie zwracał uwagę na konieczność wprowadzenia obowiązku przeprowadzania badań lekarskich każdej osoby zatrzymanej przez funkcjonariuszy Policji, m.in. w Raportach rocznych Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur za lata 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 oraz 2017. Kwestię tę Rzecznik poruszał również w toku korespondencji dotyczącej przyjętego przez MSWiA i Komendę Główną Policji w dniu 11 marca 2015 r. dokumentu pt. Strategia działań nakierowanych na przeciwdziałanie naruszeniom praw człowieka przez funkcjonariuszy Policji.

Należy zaznaczyć, że takie badanie chroni też samych funkcjonariuszy przed fałszywymi zarzutami, że obrażenia powstały podczas pobytu zatrzymanych pod nadzorem Policji. Z kolei świadomość ujawnienia ewentualnych śladów przemocy i ich udokumentowania może zadziałać odstrasżająco na osoby rozważające potencjalnie możliwość użycia przemocy wobec osoby pozbawionej wolności. Dokonywana corocznie przez przedstawicieli KMPT analiza treści aktów oskarżenia oraz wyroków wskazuje w sposób jednoznaczny na popełnianie przez funkcjonariuszy Policji przestępstw, które wypełniają znamiona tortur.

Ponadto zgodnie z Zasadą 24 Zbioru zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.) *osobie aresztowanej lub uwięzionej, tak szybko po przyjęciu do miejsca aresztowania lub uwięzienia, jak będzie to możliwe, zostanie zaproponowane odpowiednie badanie lekarskie, a później, kiedy będzie to potrzebne, zapewniona opieka medyczna i leczenie. Opieka medyczna i leczenie zostaną zapewnione bezpłatnie.*

Z uwagi na powyższe przedstawiciele KMPT zalecają poddawanie badaniom lekarskim wszystkich zatrzymanych.

5. Obszary wymagające poprawy

5.1 Traktowanie

Zgodnie z art. 15 ust. 4 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 1834) *kajdanki zakłada się na ręce trzymane z tyłu*. Natomiast zgodnie z treścią ust. 6 w/w artykułu, *w przypadku prewencyjnego użycia kajdanek lub gdy w ocenie uprawnionego prawdopodobieństwo podjęcia próby ucieczki, stawiania czynnego oporu lub wystąpienia zachowania mogącego zagrażać życiu, zdrowiu lub mieniu jest nieznaczące, kajdanki można założyć na ręce trzymane z przodu*.

Z informacji pozyskanych przez osoby wizytujące wynika, iż funkcjonariusze Policji w trakcie przesłuchania osoby zatrzymanej, jako zasadę traktują zakładanie kajdanek tym osobom.

KMPT przypomina, iż kajdanki powinny być stosowane tylko w sytuacji obiektywnego ryzyka. Należy zaznaczyć, że ich użycie powinno być ograniczone czasowo do niezbędnego minimum. Należy również pamiętać, że kajdanki nie mogą być zbyt mocno zapięte, gdyż może to doprowadzić do urazów mechanicznych u osoby zatrzymanej. CPT zaleca każdorazowe rozważenie stosowania środków przymusu, które powinny wynikać z indywidualnych powodów i spełniać warunek proporcjonalności⁴.

Kajdanki nie powinny być też stosowane jako zasada w czasie transportu⁵. Jeśli zachodzi taka konieczność, powinny być stosowane w sposób, który eliminuje ryzyko zranienia osoby konwojowanej⁶. Należy unikać zakładania ich na ręce trzymane z tyłu z uwagi na możliwość niewygody dla zatrzymanego i ryzyko obrażeń w razie wypadku.

O tym, że kajdanki nie powinny być stosowane automatycznie podczas każdego transferu zatrzymanych, mówią też eksperci z Uniwersytetu w Essex. Zwracają oni uwagę na konieczność przeciwdziałania ewentualnym fizycznym uszczerbkom pasażerów, które mogą wystąpić, gdy są oni skuci, a pojazd hamuje lub ulegnie wypadkowi. Stosowanie kajdanek ogranicza bowiem zdolność zatrzymanych do ochrony przed upadkiem⁷.

Za niedopuszczalne należy uznać stosowanie kajdanek w trakcie badań lekarskich lub przykuwanie zatrzymanego do łóżka podczas pobytu w szpitalu. Taka praktyka narusza

⁴ Zob. Raport z wizyty w Holandii, 9 sierpień 2012 r., CPT/Inf (2012) 21.

⁵ Zob. Raport SPT z wizyty w Nowej Zelandii, CAT/OP/NZL/1, § 110-111; Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 3. Security measures.

⁶ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 3. Security measures; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 53.

⁷ Zob. Essex paper 3 Initial guidance on the interpretation and implementation of the UN Nelson Mandela Rules, Penal Reform International Head Office; Human Rights Centre University of Essex, February 2017, Use of restraints, s. 57.

godność człowieka, utrudnia właściwe leczenie, hamuje rozwój właściwej relacji na linii lekarz – pacjent i może być szkodliwa dla obiektywności ustaleń medycznych⁸. Co więcej, CPT wskazuje, że kajdanki nie powinny być stosowane podczas przesłuchań lub rozpytań podejrzanych⁹.

Z przekazanych osobom wizytującym informacji wynika, że niektóre osoby zatrzymane poddawane są kontroli osobistej, która połączona jest z rozebraniem do naga. Funkcjonariusze działają na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jednolity Dz. U. 2017 r., poz. 2067), który to został znowelizowany¹⁰ i w chwili obecnej brzmi: *Policjanci wykonując czynności, o których mowa w art. 14, mają prawo dokonywania kontroli osobistej, a także przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunków w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego (...)*. Poprzednie brzmienie tego artykułu zostało uznane przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, w zakresie, w jakim uprawnia funkcjonariuszy Policji do dokonywania kontroli osobistej, nie określając granic tej kontroli¹¹. Na podstawie nowelizacji dodano również m.in. art. 15d określający sposób przeprowadzenia kontroli osobistej. Ponadto, wprowadzono art. 15g określający zakres i definicję sprawdzenia prewencyjnego.

Zmiany te zostały wprowadzone w celu dostosowania stanu prawnego do wymogów konstytucyjnych. Dlatego też, mając powyższe na uwadze KMPT zaleca, aby funkcjonariusze Policji zapoznali się z obecnie obowiązującymi regulacjami prawnymi i realizowali kontrolę osobistą oraz sprawdzenie prewencyjne zgodnie z prawem.

Warto w tym miejscu wskazać również standard przedstawiony przez CPT w trakcie wizytowania miejsc detencji w Polsce. A mianowicie, zdaniem Komitetu, kontrola osobista jest środkiem bardzo inwazyjnym i potencjalnie poniżającym. Z tego też powodu, uciekanie się do przeprowadzenia kontroli osobistej powinno być oparte na indywidualnej ocenie ryzyka i być poddane rygorystycznym kryteriom oraz nadzorowi. Powinno się podjąć wszystkie rozsądne wysiłki w celu zminimalizowania poczucia zażenowania; osoby osadzone poddawane kontroli osobistej normalnie nie powinny być zobowiązane do zdjęcia całego ubrania w tym samym

⁸ Zob. Raport CPT z wizyty w Hiszpanii, CPT/Inf (96) 9 [Part 1], § 150; Essex paper 3 Initial guidance on the interpretation and implementation of the UN Nelson Mandela Rules, Penal Reform International Head Office; Human Rights Centre University of Essex, February 2017, s. 57 i 163.

⁹ Zob. Raport CPT z wizyty w Kosowie, CPT/Inf (2009) 3, § 38.

¹⁰ Zob. ustawa z dnia 14 grudnia 2018 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 2399).

¹¹ Zob. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 grudnia 2017 r., sygn. akt K 17/14 (Dz. U. 2017 r., poz. 2405).

czasie, np. powinny mieć prawo do zdjęcia ubrań powyżej pasa i do ubrania się przed zdjęciem pozostałych ubrań¹².

KMPT zaleca również, aby w trakcie przeprowadzania kontroli osobistej w czynności tej brał udział więcej niż jeden funkcjonariusz jako ochrona zarówno dla osób zatrzymanych, jak i personelu. Zaznaczyć należy, iż osoby dokonujące kontroli powinny być tej samej płci, co osoba poddana kontroli. Ponadto, KMPT zaleca, biorąc pod uwagę standardy CPT, aby kontrola była realizowana w warunkach prywatności, poza zasięgiem wzroku innych osób¹³.

6. Środki służące ochronie przed torturami oraz nieludzkim traktowaniem

6.1 Prawo do informacji i mechanizm skargowy

Prawo do informacji stanowi podstawową gwarancję prewencji tortur. Otrzymanie przez osobę pozbawioną wolności zrozumiałych i aktualnych informacji o istotnych kwestiach, np. przysługujących prawach, obowiązujących procedurach, sposobie składania skarg, zwiększa poczucie bezpieczeństwa, pozwala odgrywać aktywną rolę w zabezpieczaniu własnych praw, ułatwia dostęp do mechanizmów skargowych, przez co pełni rolę prewencyjną w zapobieganiu przemocy. Szczególnie istotna jest tutaj sytuacja cudzoziemców, którzy najczęściej nie znają języka polskiego oraz prawa i procedur obowiązujących w Polsce. Dlatego też KMPT podczas wszystkich wizytacji każdorazowo zwraca uwagę, czy wizytowana placówka udostępnia informację o instytucjach stojących na straży praw człowieka.

W trakcie oglądu komisariatu zwrócono uwagę, że w ogólnodostępnym miejscu nie były wywieszane adresy instytucji, do których osoby zatrzymane mogłyby zwrócić się w przypadku naruszenia ich praw (np. Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Rzecznika Praw Obywatelskich z numerem bezpłatnej infolinii 0800 676 676, Stowarzyszenia Amnesty International), właściwej miejscowo Prokuratury oraz Biura Spraw Wewnętrznych Policji. KMPT rekomenduje, aby przy wejściu do jednostki wyeksponować powyższe dane.

W trakcie wizytacji poddano analizie wybrane losowo protokoły zatrzymań zarówno obywateli Polski, jak i cudzoziemców. Nie we wszystkich protokołach osób niebędących obywatelami Polski była informacja, czy zatrzymana osoba posługuje się językiem polskim, w jakim języku nastąpiło pouczenie oraz czy w czynnościach uczestniczył tłumacz.

¹² Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2014) 21, § 106.

¹³ Zob. Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 132.

KMPT zaleca, aby w przypadku cudzoziemców odnotowywać, czy zatrzymany posługuje się językiem polskim, czy nie. Jeśli osoba zatrzymana nie posługuje się językiem polskim należy pouczać ją o prawach i obowiązkach w sposób dla niej zrozumiały. Zaleca się, by przy czynnościach związanych z przyjęciem był obecny tłumacz, tak aby możliwe było zapoznanie osoby zatrzymanej z przysługującymi jej uprawnieniami. Należy też zadbać, by podpisywane przez cudzoziemców oświadczenia były tłumaczone na język dla nich zrozumiały. Ponadto, tłumaczenie dokumentów przez tłumacza powinno być odnotowywane na dokumencie (np. przetłumaczono i pieczętka).

Mechanizm podkreśla, że prawo osoby pozbawionej wolności do bycia poinformowaną o wszystkich istotnych dla niej kwestiach (przyczynach zatrzymania, posiadanych prawach, możliwości składania skarg itp.) stanowi podstawową gwarancję chroniącą ją przed arbitralnym zatrzymaniem i złym traktowaniem, w tym torturami. KMPT pragnie zauważyć również, że w myśl stanowiska zawartego w standardach CPT prawa osób pozbawionych wolności nie mają większej wartości, jeśli osoby te nie są świadome ich istnienia¹⁴.

6.2 Badanie lekarskie

Biorąc pod uwagę konieczność ochrony przed torturami oraz innym niehumanitarnym traktowaniem osoby zatrzymanej, KMPT rekomenduje poddawanie badaniom lekarskim wszystkich zatrzymanych.

Wizytacje Mechanizmu w komisariatach Policji wskazują, że zasadą jest przeprowadzanie badania lekarskiego osoby zatrzymanej w obecności funkcjonariusza.

Warto w tym miejscu odnieść się do standardu CPT, wyrażonego w § 38 Drugiego Sprawozdania Ogólnego¹⁵, w którym wskazano, że badania lekarskie osób przebywających w areszcie policyjnym powinny być przeprowadzane poza zasięgiem słuchu, a najlepiej także poza zasięgiem wzroku funkcjonariuszy policji. Ponadto wyniki każdego badania oraz oświadczenia złożone przez zatrzymanego, jak również wnioski lekarskie, powinny być oficjalnie zapisane przez lekarza i udostępnione zatrzymanemu oraz jego adwokatowi. W kwestii tej CPT wypowiedział się również w stosunku do Polski m.in. w roku 2017¹⁶, wzywając polskie władze do przeprowadzania wszystkich badań lekarskich poza zasięgiem słuchu oraz, jeżeli lekarz nie zarządzi inaczej, poza zasięgiem wzroku funkcjonariuszy Policji.

¹⁴ Dwunaste Sprawozdanie Ogólne CPT, CPT/Inf (2002)12, § 44.

¹⁵ CPT [CPT/Inf (92) 3].

¹⁶ Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 27.

Ponadto, wskazał również na fakt, że personel lekarski może udzielać funkcjonariuszom jedynie niezbędnych informacji o stanie zdrowia zatrzymanych. Informacja taka powinna jednak ograniczać się do minimum pozwalającego na zapobieżeniu poważnemu ryzyku grożącemu osobie zatrzymanej lub innym osobom.

Przypomnieć należy również, iż zgodnie z § 4 ust. 2 rozporządzenia w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję, decyzję o obecności policjanta w trakcie badania lekarskiego osoby zatrzymanej podejmuje lekarz wykonujący to badanie.

Należy wskazać również stanowisko SPT, zgodnie z którym zalecane jest przeprowadzanie badań lekarskich zgodnie z zasadą tajemnicy lekarskiej. Osoby nie będące personelem medycznym, inne niż pacjent, nie powinny być obecne. W wyjątkowych przypadkach, gdy lekarz tego zażąda, policjant może być obecny. Lekarz powinien odnotować tę informację w dokumentacji, a także nazwiska wszystkich obecnych osób. Policjanci powinni jednak zawsze pozostawać poza zasięgiem słuchu, najlepiej poza zasięgiem wzroku lekarza¹⁷.

KMPT zaleca zatem przyjęcie zasady, zgodnie z którą osoby zatrzymane będą badane poza zasięgiem wzroku i słuchu funkcjonariusza, chyba że osoba wykonująca badanie zażąda takiej obecności.

6.3 Dostęp do prawnika

Z uzyskanych przez osoby wizytujące informacji wynika, że zasadą jest nadzorowanie przez funkcjonariusza Policji kontaktu osoby zatrzymanej z obrońcą.

Zgodnie ze standardem przyjętym przez CPT, prawo dostępu do adwokata podczas zatrzymania przez policję musi obejmować prawo do spotkania z nim na osobności. Postrzegana jako zabezpieczenie przed złym traktowaniem bezpośrednia fizyczna obecność adwokata przy zatrzymanej osobie jest w oczywisty sposób niezbędna. Jest to jedyny sposób mogący zapewnić właściwą ocenę fizycznego i psychicznego stanu danej osoby. Ponadto, jeśli spotkanie z adwokatem nie odbywa się na osobności, zatrzymana osoba może nie czuć się na tyle swobodnie, by ujawnić, w jaki sposób jest traktowana¹⁸. W raporcie CPT z ostatniej wizyty w Polsce, Komitet wezwał polskie władze do zapewnienia osobom zatrzymanym przez Policję w każdym przypadku prawa do skonsultowania się z prawnikiem

¹⁷ Zob. Raport SPT z wizyty na Malediwach, 26 luty 2009 r., CAT/OP/MDV/1, § 111, Raport SPT z wizyty w Paragwaju, 7 czerwca 2010 r., CAT/OP/PRY/1, § 95.

¹⁸ CPT/Inf(2011)28-part1.

na osobności¹⁹. Ponadto Komitet²⁰ wezwał do opracowania, bez dalszej zwłoki oraz we współpracy z Naczelną Radą Adwokacką, pełnoprawnego i odpowiednio finansowego systemu pomocy prawnej dla osób zatrzymanych przez policję, których nie stać na pokrycie kosztów usług prawnika, przy czym system taki powinien mieć zastosowanie od samego początku zatrzymania.

Natomiast jak podkreśla SPT, dostęp zatrzymanego do prawnika jest pojęciem szerszym niż udzielanie pomocy prawnej, wyłącznie do celów obrony w postępowaniu karnym. Obecność obrońcy może nie tylko zniechęcać Policję do uciekania się do złego traktowania osób pozbawionych wolności, ale także stanowić ochronę dla samych funkcjonariuszy Policji, w przypadku formułowania bezpodstawnych zarzutów o niewłaściwym traktowaniu²¹. Ponadto prawnik jest kluczową osobą, która może zapewnić pomoc osobie pozbawionej wolności w wykonywaniu jej praw, w tym w dostępie do mechanizmów skargowych²². SPT wskazuje również, że na system ochrony przed torturami należy patrzeć systemowo. Dostęp do prawnika, w połączeniu z nadzorem miejsc pozbawienia wolności wykonywanym przez niezależne organy, sąd i prokuraturę oraz możliwość wnoszenia skarg do niezależnego organu zajmującego się badaniem zarzutów złego traktowania, są kluczowymi zabezpieczeniami przed torturami²³.

KMPT zaleca zapewnienie poufności komunikacji między obrońcami lub pełnomocnikami, a ich klientami.

Ponadto, w celu zwiększenia skuteczności gwarancji dostępu do obrońcy KMPT zaleca sporządzenie listy adwokatów i radców prawnych wpisanych na listę Okręgowej Rady Adwokackiej w Warszawie i Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie, informowanie o jej istnieniu osoby zatrzymane i udostępnianie jej tym osobom w przypadku zgłoszenia takiej chęci.

Powyższy standard jest zgodny z rekomendacjami CPT, który zalecał sporządzenie, we współpracy z samorządem prawniczym, list prawników z urzędu, dostępnych dla osób

¹⁹ Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 26.

²⁰ Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 25.

²¹ Zob. Raport SPT z wizyty na Malediwach, 26 luty 2009 r., CAT/OP/MDV/1, § 62; Raport SPT z wizyty w Meksyku, 31 maj 2010 r., CAT/OP/MEX/1, § 126; Raport SPT z wizyty w Szwecji, 10 wrzesień 2008 r., CAT/OP/SWE/1, § 61; Raport SPT z wizyty w Beninie, 15 marzec 2011 r., CAT/OP/BEN/1, § 53 i 85.

²² Zob. Raport SPT z wizyty na Malediwach, 26 luty 2009 r., CAT/OP/MDV/1, § 62; Raport SPT z wizyty w Brazylii, 5 lipiec 2012 r., CAT/OP/BRA/1, § 67; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, 16 marzec 2016 r., CAT/OP/UKR/1, § 39; Raport SPT z wizyty w Szwecji, 10 wrzesień 2008 r., CAT/OP/SWE/1, § 61; Raport SPT z wizyty w Beninie, 15 marzec 2011 r., CAT/OP/BEN/1, § 85.

²³ Zob. Raport SPT z wizyty na Malediwach, 26 luty 2009 r., CAT/OP/MDV/1, § 63.

zatrzymanych, które powinny być dostępne w każdym komisariacie Policji²⁴. SPT również zalecał, by władze krajowe zapewniły odpowiednią informację w zakresie dostępności do prawnika, w tym prawnika z wyboru²⁵.

6.3 Monitoring oraz inne sposoby utrwalania dźwięku i obrazu

W trakcie wizytacji ustalono, że przesłuchania osób zatrzymanych odbywają się w niemonitorowanych służbowych pomieszczeniach należących do funkcjonariuszy. Przesłuchania te nie są również w żaden sposób utrwalane.

Wskazać należy, iż elektroniczne utrwalanie (np. dźwięku i/lub obrazu) przesłuchań policyjnych stanowi istotną dodatkową gwarancję przed złym traktowaniem osób zatrzymanych. Urządzenia, o których mowa, dostarczają kompletnego i autentycznego zapisu procesu przesłuchania, znacznie ułatwiając w ten sposób śledztwo w sprawie wszelkich zarzutów złego traktowania. Utrwalanie przesłuchań leży w interesie zarówno osób, które doświadczyły złego traktowania przez policję, jak i funkcjonariuszy policji, których dotyczyły bezpodstawne zarzuty stosowania złego traktowania lub przemocy psychologicznej. Elektroniczne utrwalanie przesłuchań policyjnych redukuje także sposobność do fałszywego zaprzeczenia przez podejrzanych, jakoby przyznali się do określonych czynów²⁶. Rejestracja przesłuchań policyjnych umożliwia zachowanie oryginalnych dowodów komunikacji werbalnej, ogranicza skargi na nadużycia policji i może być też przydatna do celów szkoleniowych²⁷. Zmniejsza też ryzyko osłabienia dowodów z uwagi na wątpliwości, czy zeznanie lub wyjaśnienie zostało złożone dobrowolnie. Wyłączenie takich dowodów stwarza ogromne koszty dla wymiaru sprawiedliwości²⁸.

Zaznaczyć należy, że art. 147 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 1987) przewiduje możliwość, a w niektórych przypadkach także obowiązek rejestracji obrazu i dźwięku osób przesłuchiwanym.

Mając powyższe na uwadze KMPT zaleca rejestrację dźwięku i obrazu podczas przesłuchań.

²⁴ Zob. Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2018) 21, § 17; Raport CPT z wizyty na Słowenii, CPT/Inf (2017) 27, § 15.

²⁵ Zob. Raport SPT z wizyty w Brazylii, 5 lipiec 2012 r., CAT/OP/BRA/1, § 68; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, 16 marzec 2016 r., CAT/OP/UKR/1, § 42; Raport SPT z wizyty w Beninie, 15 marzec 2011 r., CAT/OP/BEN/1, § 87.

²⁶ CPT/Inf(2002)12-part.

²⁷ Zob. Seminar Report Seminar on combatting torture during police custody and pre-trial detention 22-23 March 2018 in Copenhagen, Denmark.

²⁸ Zob. 2017 Symposium on Procedural Safeguards in the first hours of police custody Outcome Report, APT, s. 22.

7. Materialne warunki zatrzymania

7.1 Pomieszczenie służbowe

Na terenie komisariatu znajduje się pomieszczenie, które swoim wyglądem i wyposażeniem przypomina tymczasowe pomieszczenie przejściowe lub pokój przejściowy (okratowane, z ławką dla zatrzymanego). Jak wynikało z wyjaśnień personelu pomieszczenie nie jest pokojem przejściowym, ale pełni funkcję pomieszczenia służbowego, w którym odbywają się m.in. przesłuchania.

Zaznaczyć należy, że pokój ten nie spełnia ogólnych wymogów *tymczasowego pomieszczenia przejściowego* oraz *pokoju przejściowego* określonych w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. z 2012 r., poz. 638).

KMPT prosi o jednoznaczne wskazanie charakteru tego pomieszczenia i udzielenie informacji, czy planowane jest dostosowanie tego pomieszczenia do wymogów wyżej określonego rozporządzenia, tak aby spełniało standardy *tymczasowego pomieszczenia przejściowego lub pokoju przejściowego*.

7.2 Środki transportu

Delegacja dokonała inspekcji trzech samochodów marki Fiat Ducato:

1. nr służbowy Z355, nr rejestracyjny HPZ B378,
2. nr służbowy Z367, nr rejestracyjny HPZ B124,
3. nr służbowy Z354, nr rejestracyjny HPZ B230.

Mechanizm dokonał oceny standardów powyższych samochodów w oparciu o uwagi i rekomendacje SPT oraz opublikowane w 2018 r. standardy CPT²⁹.

Pojazdy składały się z trzech części, przeznaczonych odpowiednio dla kierowcy, funkcjonariuszy i osób zatrzymanych. Część dla osób zatrzymanych może pomieścić maksymalnie dwie osoby. Siedziałyby one na niewielkiej przestrzeni, naprzeciwko siebie. Ta część pojazdu jest zamykana kratą, przesłoniętą plastikową szybą. Nie ma okna umożliwiającego dostęp do światła naturalnego i świeżego powietrza, posiada jednak wentylację. W części dla osób zatrzymanych brak było pasów bezpieczeństwa. Pojazdy

²⁹ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24.

nie posiadają też sygnalizacji umożliwiającej nawiązanie łączności osób zatrzymanych z funkcjonariuszami. Ta część nie jest też monitorowana. Pojazdy nie są przystosowane do przewozu osób z niepełnosprawnością ruchową, w szczególności poruszających się na wózku inwalidzkim. W czasie inspekcji w pojazdach było brudno.

KMPT chciałby w tym miejscu przywołać standardy międzynarodowe dotyczące środków transportu służących do przewozu osób zatrzymanych. Bez względu na powody przeniesienia osób pozbawionych wolności z miejsca zatrzymania do innego miejsca, transport powinien zawsze odbywać się w humanitarny i bezpieczny sposób³⁰. Reguły Mandeli wskazują, że *transport więźniów w środkach transportu z niedostateczną wentylacją lub oświetleniem lub w jakikolwiek inny sposób, który poddawałby ich niepotrzebnym cierpieniom fizycznym, jest zabroniony*³¹. Osobom konwojowanym należy zapewnić odpowiednie warunki transportu, z uwzględnieniem właściwego oświetlenia, wentylacji, temperatury, przestrzeni osobistej, higieny, żywienia i wody pitnej, dostępu do świeżego powietrza i opieki zdrowotnej³².

Transport powinien odbywać się w przystosowanych do tego celu pojazdach, z należyтым uwzględnieniem wszystkich odpowiednich wymogów bezpieczeństwa w celu ochrony zatrzymanych. Liczba przetrzymywanych osób zatrzymanych nie powinna przekraczać pojemności pojazdów używanych do tego celu. Zatrzymani nie powinni stać w trakcie podróży z powodu braku miejsca do siedzenia³³. CPT podkreśla, że konwojowani powinni być przewożeni w bezpiecznych furgonetkach, co eliminowałoby konieczność zakładania kajdanek podczas podróży³⁴.

³⁰ Tamże, Introduction.

³¹ Zob. Wzorcowe reguły minimalne Organizacji Narodów Zjednoczonych dotyczące postępowania z więźniami (Reguły Mandeli), Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 17 grudnia 2015 r., Reguła nr 73.

³² Tamże, Reguła nr 42: *Wszyscy więźniowie będą mieli zapewnione ogólne warunki bytowe ujęte w tych regulach, w tym te związane z oświetleniem, wentylacją, temperaturą, higieną, żywieniem, wodą pitną, dostępem do otwartej przestrzeni i ćwiczeń fizycznych, higieną osobistą, opieką zdrowotną i odpowiednią przestrzenią osobistą.* Powyższa reguła ma zastosowanie również do warunków transportu. Zobacz też Raport SPT z wizyty w Nowej Zelandii, CAT/OP/NZL/1, § 112; Guidance Document on the Nelson Mandela Rules – Implementing the United Nations revised Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, OSCE ODIHR and PRI 2018, s. 40.

³³ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 2. Safety measures. Zobacz także Raporty SPT z wizyt w Brazylii: CAT/OP/BRA/1, § 83 i 127; CAT/OP/BRA/3, § 16.

³⁴ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 3. Security measures; Raport CPT z wizyty w Irlandii, CPT/Inf (2007) 40, § 101; Raport CPT z wizyty w Wielkiej Brytanii, CPT/Inf (2006) 28, § 23; Raport CPT z wizyty na Węgrzech, CPT/Inf (2006) 20, § 126; Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 53.

Środki transportu wykorzystywane do przewozu zatrzymanych do i ze szpitala powinny uwzględniać ich stan zdrowia³⁵. Osoby chore nie powinny być transportowane razem ze zdrowymi³⁶.

Standardy CPT wskazują też normę powierzchniową dla części pojazdu, w której transportowani są zatrzymani. Powinny mieć one następującą powierzchnię³⁷:

- w przypadku pojedynczych kabin – nie mniej niż 0,6 m². Kabiny o mniejszej powierzchni nie powinny być używane do przewozu osób, bez względu na czas transportu. Pojedyncze kabiny o powierzchni 0,6 m² można uznać za dopuszczalne w przypadku krótkich podróży, jednakże kabiny używane do dłuższych podróży powinny być znacznie większe;
- w przypadku przedziałów lub kabin przeznaczonych do przewozu więcej niż jednego osadzonego na krótkie odległości - nie mniej niż 0,4 m² powierzchni na osobę, a najlepiej więcej. W przypadku dłuższych podróży, przedziały powinny oferować co najmniej 0,6 m² przestrzeni osobistej.

Wszystkie pojazdy transportowe powinny być czyste, wystarczająco oświetlone i wentylowane oraz odpowiednio ogrzewane³⁸. Powinny być też wyposażone w odpowiednie urządzenia zabezpieczające, np. pasy bezpieczeństwa. Ich brak stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa konwojowanych osób, w szczególności, gdy przebywają one w kajdankach (i to nie tylko w razie wypadku, ale także w sytuacji nieoczekiwanego hamowania)³⁹. Uwagi w zakresie stosowania kajdanek podczas transportu przedstawiono w pkt. 5.1. raportu.

Pojazdy transportowe powinny być wyposażone w środki umożliwiające zatrzymanym komunikację z konwojującym personelem⁴⁰.

KMPT zaleca dokonanie przeglądu użytkowanych środków transportu w świetle powyższych standardów w celu zapewnienia, że zatrzymani nie są narażeni na niepotrzebne

³⁵ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 4. Health issues.

³⁶ Zob. Raport SPT z wizyty w Rumunii, CAT/OP/ROU/1, § 110; Raport CPT z wizyty w Hiszpanii, CPT/Inf (96) 9 [Part 1], § 150.

³⁷ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 1. Material conditions.

³⁸ Tamże. Zobacz także Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/3, § 87-90; Raport SPT z wizyty w Rumunii, CAT/OP/ROU/1, § 108-110.

³⁹ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 2. Safety measures. Zobacz także Raport CPT z wizyty w Holandii, CPT (2016) 62, § 29; Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2011) 20, § 80; Raport CPT z wizyty na Andorze, CPT/Inf (2012) 28, § 25.

⁴⁰ Zob. Transport of detainee, Factsheet, June 2018, CPT/Inf (2018) 24, pkt. 2 Safety measures. Zobacz także Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 53.

trudności fizyczne. Pojazdy nie spełniające powyższych wymogów powinny zostać wycofane z użytkowania.

8. Personel

Z przekazanych osobom wizytującym informacji wynika, że w 2018 r. w Komisariacie Policji Portu Lotniczego Warszawa Okęcie przeprowadzono m.in. następujące szkolenia: zagrożenie przestępczością korupcyjną w służbie Policji na podstawie doświadczeń BSWP, szkolenie ze świadomości ochrony lotnictwa cywilnego, szkolenie z treści art. 105 KPK. Na rok 2019 zaplanowano m.in. następujące szkolenia: analiza wydarzeń nadzwyczajnych, które zdarzyły się w ostatnich latach na terenie garnizonu warszawskiego, sprawdziany strzeleckie oraz kształtowanie sprawności fizycznej.

KMPT zachęca do poszerzenia katalogu szkoleń o zagadnienia związane z ochroną praw człowieka i prewencją tortur, zapobieganiem i minimalizowaniem użycia przemocy w chwili zatrzymania, sposobami radzenia sobie ze stresem, przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu, Protokołem stambulskim, udzielaniem pierwszej pomocy, taktyki i techniki przesłuchań. Warto też włożyć wysiłek w systematyczne promowanie i odświeżanie wiedzy w zakresie ochrony praw człowieka i zapobiegania torturom oraz innych formom złego traktowania.

Jak bowiem wskazuje SPT, szkolenie personelu powinno mieć charakter prewencyjny i obejmować funkcjonariuszy na wszystkich poziomach. Powinno mieć charakter przekrojowy i zawierać zasady i standardy w zakresie ochrony praw człowieka, ukierunkowane na zapobieganie torturom i innemu okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu.

CPT z kolei podkreśla znaczenie rozwijania u funkcjonariuszy umiejętności komunikacji interpersonalnej, opartej na poszanowaniu godności człowieka. Taka umiejętność doprowadzi do zmniejszenia napięć i pozwoli funkcjonariuszowi na rozładowanie sytuacji, które w przeciwnym wypadku mogłyby przekształcić się w przemoc.

W ocenie KMPT odpowiednio dobrany i wyszkolony personel policyjny jest w stanie prawidłowo wykonywać swoje obowiązki, bez uciekania się do przemocy. Stanowi też skuteczną gwarancję chroniącą osoby pozbawione wolności przed torturami. Dzięki swojej wiedzy i doświadczeniu oraz możliwości kontaktu z zatrzymanymi, ma możliwość bieżącego monitorowania ich zachowania i wyłapywania niepokojących sygnałów, świadczących o złym traktowaniu. Może także podjąć skuteczne środki zaradcze,

w przypadku stwierdzenia niepokojących zdarzeń (np. poprzez podjęcie interwencji, udzielenie pomocy, czy zgłoszenie przelożonym swoich obaw i podejrzeń). Dlatego ważne jest, by był on odpowiednio zmotywowany, świadomy w zakresie praw człowieka i postrzegał przemoc wobec zatrzymanych jako niedopuszczalny brak profesjonalizmu, rzutujący na wizerunek całej Policji.

KMPT zachęca też do budowania kultury organizacyjnej, która będzie propagować odpowiednie zachowanie personelu i zachęcać funkcjonariuszy do przeciwdziałania niewłaściwemu traktowaniu przez ich współpracowników oraz raportowanie takich przypadków.

KMPT rekomenduje też zapoznanie policjantów z *Podręcznikiem skutecznego badania i dokumentowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania (Protokołem Stambulskim)*. Stosowanie tego dokumentu rekomenduje sygnatariuszom OPCAT - SPT⁴¹.

Protokół Stambulski zawiera m.in. standardy międzynarodowe w zakresie ochrony praw człowieka i prewencji tortur oraz wskazówki dotyczące prowadzenia skutecznych dochodzeń w sprawach o tortury, np. w zakresie metodyki przesłuchań ofiary i świadka, pozyskiwania i zabezpieczania dowodów rzeczowych (w tym dowodów natury medycznej), informacji które należy pozyskać w toku śledztwa, gromadzenia i analizowania dokumentacji. Zwraca też uwagę na psychiczne skutki tortur i ryzyko retraumatyzacji ofiary. Powyższy podręcznik będzie zatem cennym narzędziem szkoleniowym policjantów.

W przypadku funkcjonariuszy uprawnionych do używania paralizatora (z uzyskanych informacji w komisariacie uprawnionych jest 10 funkcjonariuszy), KMPT, mając na względzie zalecenia CPT sformułowane w raporcie z ostatniej wizyty w Polsce oraz potencjalne ryzyko dla zdrowia, jakie może stanowić użycie urządzenia służącego do obezwładnienia za pomocą energii elektrycznej, prewencyjnie zaleca przypomnienie funkcjonariuszom o zasadach ich właściwego stosowania oraz przeszkolenie ich w zakresie:

- potencjalnych medycznych skutków użycia,
- sytuacji zwiększających ryzyko dla życia i zdrowia,
- standardów międzynarodowych odnoszących się do użycia broni elektrycznej, w szczególności standardów CPT i uwag przedstawionych polskim władzom w sprawozdaniu z wizyty w 2017 r.,

⁴¹ Zob. Raport SPT z wizyty w Peru, CAT/OP/PER/1, § 20; Raport z wizyty SPT na Ukrainie, CAT/OP/UKR/1, § 46-48; Raport SPT z wizyty w Brazylii, CAT/OP/BRA/1, § 38-39.

- udzielania pierwszej pomocy⁴².

Szkolenie funkcjonariuszy jest bowiem, jak wskazuje SPT, mechanizmem zapobiegania torturom. Powinno ono obejmować funkcjonariuszy na wszystkich poziomach, mieć charakter prewencyjny, przekrojowy oraz zawierać zasady i standardy w zakresie ochrony praw człowieka, ukierunkowane na zapobieganie torturom i innemu okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu⁴³.

SPT podkreśla również, że personel policyjny powinien być odpowiednio zmotywowany, wynagradzany oraz świadomy w zakresie praw człowieka. Należy też wprowadzić wewnętrzne mechanizmy monitorowania jego pracy w celu zapewnienia przestrzegania międzynarodowych standardów praw człowieka⁴⁴.

CPT z kolei podkreśla znaczenie rozwijania u funkcjonariuszy umiejętności komunikacji interpersonalnej, opartej na poszanowaniu godności człowieka. Taka umiejętność doprowadzi do zmniejszenia napięć i pozwoli funkcjonariuszowi na rozładowanie sytuacji, które w przeciwnym wypadku mogłyby przekształcić się w przemoc⁴⁵. W celu przeciwdziałania torturom konieczne są również regularne szkolenia zawodowe oficerów operacyjnych i śledczych obejmujące odpowiednie techniki rozmów, przesłuchań i prowadzenia dochodzeń⁴⁶.

W raporcie z wizyty w Polsce w 2017 r. CPT wskazał na konieczność przeszkolenia policjantów z zakresu zapobiegania i minimalizowania użycia przemocy w chwili zatrzymania oraz przypomnienia i egzekwowania zasad właściwego użytkowania paralizatorów⁴⁷. W opinii CPT funkcjonariusze, którym przyznaje się uprawnienie do używania paralizatorów, powinni być poddani specjalnemu doborowi podczas którego należy wziąć pod uwagę ich odporność na stres i roztropność. Program szkolenia zawodowego takich funkcjonariuszy powinien zawierać informacje, kiedy jej użycie jest niewłaściwe z powodów medycznych, jak również szkolenie z zakresu pierwszej pomocy

⁴² Zob. Wyciąg z Dwudziestego Sprawozdania Ogólnego pt. *Broń elektryczna*, CPT/Inf (2010) 28-part, Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 21-22; Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials Adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990; Human Rights Committee, General comment No. 36 (2018) on article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights, on the right to life, 30 October 2018, CCPR/C/GC/36, § 14.

⁴³ Zob. Raport SPT z wizyty w Meksyku, CAT/OP/MEX/1, § 95.

⁴⁴ Zob. Raport SPT z wizyty na Ukrainie, CAT/OP/UKR/1, § 24.

⁴⁵ Zob. Drugi Raport Generalny, CPT/Inf (92) 3, § 59-60.

⁴⁶ Zob. Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2018) 21, § 16; Raport CPT z wizyty w Grecji, CPT/Inf (2017) 25, § 66.

⁴⁷ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 21-22.

(np. w razie upadku, oparzeń, ran spowodowanych pociskami, zakłócenia pracy serca, stanu delirium z pobudzeniem)⁴⁸.

W zakresie stosowania broni elektrycznej i odpowiednich szkoleń funkcjonariuszy wypowiedział się niedawno również Komitet Praw Człowieka ONZ (Human Rights Committee), który wskazał, że stosowanie broni elektrycznej powinno być ograniczone wyłącznie do funkcjonariuszy organów ścigania, którzy przeszli odpowiednie szkolenie i musi być ściśle regulowane, zgodnie z obowiązującymi normami międzynarodowymi, w tym zasadami ONZ dot. użycia siły i broni palnej przez funkcjonariuszy organów ścigania⁴⁹.

9. Zalecenia

Na podstawie art. 19 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur zalecają:

I. Komendantowi Komisariatu Policji Portu Lotniczego Warszawa Okęcie:

1. stosowanie kajdanek tylko wtedy, gdy wyraźnie uzasadnia to ocena ryzyka w indywidualnym przypadku. Kajdanki nie powinny być zbyt ciasno zapięte i należy je stosować tylko tak długo, jak jest to absolutnie niezbędne,
2. zapoznanie funkcjonariuszy z nowelizacją ustawy o Policji,
3. realizację kontroli osobistej i sprawdzenia prewencyjnego zgodnie z obowiązującymi przepisami,
4. zapewnienie, aby w trakcie realizacji kontroli osobistej obecnych było co najmniej dwóch funkcjonariuszy tej samej płci co kontrolowany,
5. uzupełnienie tablic informacyjnych o adresy instytucji stojących na straży praw człowieka oraz dane właściwej miejscowo Prokuratury i Biura Spraw Wewnętrznych Policji,
6. wskazywanie w protokołach z zatrzymania cudzoziemca informacji, czy zatrzymany posługiwał się językiem polskim, w jakim języku nastąpiło pouczenie o regulaminie oraz czy w czynnościach uczestniczył tłumacz,

⁴⁸ Zob. Wyciąg z Dwudziestego Sprawozdania Ogólnego pt. *Broń elektryczna*, CPT/Inf (2010) 28-part, § 75, 79, 80, 81.

⁴⁹ Zob. Human Rights Committee, General comment No. 36 (2018) on article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights, on the right to life, 30 October 2018, CCPR/C/GC/36, § 14; Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials Adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990.

7. poddawanie badaniom lekarskim wszystkich osób zatrzymanych,
8. przyjęcie zasady przeprowadzania badania lekarskiego poza zasięgiem wzroku i słuchu funkcjonariusza, chyba że decyzję o obecności policjanta w trakcie badania podejmie lekarz wykonujący to badanie,
9. sporządzenie listy adwokatów i radców prawnych świadczących pomoc prawną na terenie właściwości Okręgowej Rady Adwokackiej i Okręgowej Izby Radców Prawnych działających na terenie Warszawy oraz udostępnianie jej na życzenie zatrzymanych,
10. umożliwienie kontaktu osoby zatrzymanej z obrońcą bez nadzorowania przez funkcjonariusza Policji,
11. elektroniczne utrwalanie przesłuchań,
12. dokonanie przeglądu użytkowanych środków transportu w świetle standardów wskazanych w pkt. 7.2 raportu, w celu zapewnienia, że zatrzymani nie są narażeni na niepotrzebne trudności fizyczne. Pojazdy nie spełniające powyższych wymogów powinny zostać wycofane z użytkowania,
13. włączenie do programów szkoleń i kursów policyjnych zagadnień związanych z: ochroną praw człowieka i prewencją tortur, Protokołem stambulskim, komunikacją interpersonalną, sposobami radzenia sobie ze stresem, przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu.

II. Komendantowi Stołecznemu Policji:

1. przekazanie środków pieniężnych na realizację zaleceń wymagających takich nakładów.

A ponadto na podstawie art. 20 OPCAT, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur proszą o informacje na temat opisany w pkt. 7.1 niniejszego raportu.